



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Examen Theologiæ Moralis**

**Moure, Antonio Fernandes de**

**Coloniæ Agrippinæ**

Cap. 7. De tertio Decalogi præcepto.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-40934**

denter aequali: R E S P. Si suauius, hilariusq; vouens 2 dim-  
pleat votum, hilarem enim datorem diligit Deus, vt ait Pau.  
2. Corinth. 6: Ita communiter Doctores.

## CAPVT V II.

Memento, quod diem Sabbathi fan-  
tifices: §. I.

- 1 Qui dies intelligatur sabbathi nomine.
- 2 An necesse sit vacare diuinis die festo.
- 3 An in Ecclesia sit aliquod festum ex iure diuino.
- 4 Quæ opera prohibeantur diebus festis.
- 5 An prohibeatur aliquod opus seruile.
- 6 Ex quibus causis possit fieri opus seruile in die festo.
- 7 De opere molendinorum.
- 8 Quos dies festos tenentur Religiosi obseruare.
- 9 An lucrum faciat opus seruile.
- 10 An est peccatum mortale transcribere chartas in die festo, pacta mercede.
- 11 Quæ festa seruare tenemur.
- 12 Quo pacto obseruandus est dies festus.
- 13 An possim migrare pridie diei festi è loco vbi obseruandus est ad alium, vbi non seruatur, vt labori incumbam.
- 14 An possim supradictum facere eodem die festi.

1 QVÆSTIO. Sabbathi nomine quem diem intelligis?  
R E S P. Diem, quo homo vacare debet ab operibus seruilibus ad vacandum rebus diuinis.

2 QVÆST. Peccatne homo contra huiusmodi præceptum, si festiuis diebus rebus diuinis non intendat? R E S P. Minime: quoniam finis præcepti non cadit sub præceptum, vt dicam, & latius ostendam, Deo fauente, in propria materia de præcepto.

F

§ QVÆST.

3 QVÆST. *Estne aliquod festum in Ecclesia ex diuino iure introductum, quale fuit sabbatum apud Iudæos in veteri lege?* RES P. Nullum sane. Constat ex *ca. Licet, de ferijs, & ca. de consecra. dist. 3.* Quamuis enim ius naturale, diuini præcipiat hominibus Deum honorare, & reuereri, non tamen tempus definit, quo in nouo testamento id facere teneamur: sed omnia festa nouæ legis introducta sunt ab Ecclesia, etiam Dominicæ sanctificatio, iam inde ab Apostolis obseruata in laudem Christi Domini, in vitam ab inferis cum gloria redeuntis. Neque obstat *ca. Licet, de ferijs,* asserens tam veteris, quam noui testamenti pagine testimonio septimum diem humanæ quieti deputari. Illud enim inuentum non à diuino iure, sed ab Apostolis dimanauit.

4 QVÆST. *Quæ opera prohibentur diebus festis?* RES P. Sola opera seruilia, hoc est, quæ seruis tantum conueniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Ita enim præcipiebatur *Leuit. 23. Omne opus seruile non facies in diebus festis.* Seruorum nomine, non solum mancipia intelligas, sed plebeos homines operibus Reipublicæ incumbentes.

5 QVÆST. *Quæ opera, licet non seruilia, diebus festis fieri prohibentur?* RES P. Quinque: scilicet mercatus nundinarum: iudicium ciuile: iudicium criminale: iuramentum in iudicio, nisi pro pace, vel alia necessitate præstetur: omnis strepitus, processusque iudicialis, nisi pietas suadeat, & necessitas urgeat, *ca. 1. & ca. fin. de ferijs.*

6 QVÆST. *Ex quibus causis possunt in die festo opera seruilia exerceri?* RES P. Ex plurimis. In primis ex necessitate eorum, quia ad Dei cultum non nisi die festo peragi queunt, ut præparare res opportunas ad sacrum faciendum, diuinaque officia celebranda. Deinde ex necessitate corporali, quamobrem excusantur, qui infirmis seruiunt, qui cibos ad victum decoquant; qui ad alendam vitam nece-  
 texunt, vel aliam similem operam impendunt. Tertio ex necessitate damni euitandi, ut quia debachatur ventorum vis, licet metere segetes, colligere poma, frumenta in horrea includere, & quid simile. Quarto, ex vitæ, salutisve periculo, & ideo tempore belli, licet aggeres construere, muros reficere, castrorum metas præfigere. Quinto, ex occasione magni lucri paulo post cellantis, & ideo

ideo licita est piscatio thynnorum, & aliorum piscium, qui statis anni diebus ad nos accedunt, & non alijs, ut notavit Nauar. *li. 2. consil. de ferijs consil. 1.* & constat ex *cap. Licet*, eiusdem tituli. *Sexto*, propter violentiam, qua quis cogitur laborare, ut cum famuli, nedam mancipia, a dominis laborare coguntur, ut notavit Nauar. *ca. 13. num. 7.* Quod intelligo, nisi fiat in fidei contemptum, tunc enim mors potius lubeunda, ut dixi, in præcepto de fide profutenda. Probabile tamen existimo oppositum, quod censuit Rod. *cap. 123. num. 7.* etiam in eo famulo, qui non nisi conditione laborandi diebus festis reciperetur ab artifice ad artem ediscendam, quam nullus alius eo in loco calleret, & ipse non indiget arte illa, sed quasi æque bene potest alteri incumbere, si enim tanta esset necessitas edificandi illam artem, ut nulla alia posset vitam honeste alere, posset etiam artificis, & præceptoris in laborando ius sui obedire. *Septimo*, excusatur opus seruite ex pietate erga proximum, & ita possumus mortuos sepelire, pauperem in extrema, aut graui necessitate constitutum adiuuare. *Octauo*, ex bono communi, ut præparare vias ad spectacula publica sacrarum pomparum, vel etiam ludorum communium. *Denique* ex licentia Episcopi expressa, cum id concedit, vel tacita, cum id videt, & dissimulat. Et ex hac interpretatiua licentia videtur excusari vsus tonsorum, qui festis diebus tondent omnes, qui ijs diebus ad tonstrinam accedunt iuxta consuetudinem receptam, & à Prælaris scitam, & non interdictam, iuxta *cap. finale de consuetudinib.* Quamquam ex alio capite id licere mihi persuadeam, nimirum ex occasione cessantis lucri, quoniam alijs diebus propter laborum occupationes, tondendi non accedunt, quibus profanis diebus distenduntur, tonsoresque otio vacant, & inedia. Cuius rationis quamquam nullus Doctorum, quem sciam, meminit, ex omnium tamen doctrina apertissime deducitur, ut patet ex causa quinta seruite opus permittente;

7 *QVÆST. Quid censet de molendinis?* *RESP.* In aquæ molendinis, aut ventorū non est lethale peccatum molere diebus festis, nisi loci consuetudo, aut particularis Episcopatus constitutio id grauius prohibeat. Ratio est, quia ibi parum laboris impeditur, paruitas autē materia

F a a lethali

à lethali excusat. Contrarium dicendum de bestiarum pistrinis ex opposito fundamento, quia multum temporis, laborisque infumitur. Rod. cap. 124. num. 4.

8 QVÆST. Quos dies festos tenentur religiosi obseruare? RES P. Quos sui loci consuetudo obseruat. Ita decreuit Concil. Trid. sess. 25. cap. 12. Ratio est, quia illi, ut cæteri, locorum sunt vicini.

9 QVÆST. Si quis opera ex rei natura non seruilia faciat ob lucri gratiam, ut piscari, venari, studere, idne erit contra præceptum de sanctificando festo? RES P. Res est controuersa, cuius partem affirmantem tenuere, Richard. 3. senten. dist. 37. Angel. verb. feria. §. 9. & 10. Tab. eodem verb. num. 17. Sylu. verb. Dominica. qu. 4. Sed oppositum est dicendum cum Caiet. 2. 2. quæ. 122. ar. 4. & Nauar. cap. 13. num. 5. qui lucrum non mutat operis naturam & speciem.

10 QVÆST. Estne peccatum mortale transcribere chartas in die festo per notabile spacium diei ex officio & mercede pacta? RES P. Mortale. Ita Rosella. verb. feria §. 12. Angel. ibidem §. 3. Tolet. libro 4. cap. 24. num. 14. Nauar. in sum. cap. 12. num. 14. Ratio illius, & vera est, quia sic transcribere chartas ex officio & mercede pacta est opus seruale, non quidem ratione lucri, sed ratione operis, & officii simul. Larum est discrimen inter scribere, & exscribere pro officio, & mercede pacta: nam scribere simpliciter est opus honestum, & liberale, ingenuorumq; hominum, exscribere vero pro officio, & mercede pacta est mechanicus, & pure corporalis labor, estq; officium vile, iuxta Sylu. verb. Tabellio, questione 3. appellaturque tabellio seruus publicus, ut in cap. 2. de usuris lib. 6. & L. Non enim de adopt.

11 QVÆST. Quæ festa seruare tenemur? RES P. Quæ loci consuetudo, ubi degimus, obseruat. cap. Illa. dist. 2. vbi Gloss. affert illud notum carmen.

*Dum fueris Roma Romano viuito more.*

*Dum fueris alibi, viuito sicut ibi.*

12 QVÆST. Quomodo obseruanda sunt huiusmodi festa? RES P. Eodem, quo loci consuetudo obseruanda proponit.

13 QVÆST. Scio cras esse diem festum in meâ parochia, possum pridie transire ad aliam, ut laborem? RES P. Possum. Ratio

Ratio est, quia ubi ego sum, ibi non est festum.

14 QVÆST. *Possum egredi domo eodem die festi ad laborandum in alia parochia?* RESP. Possum. Teneor tamen missam audire. Ratio est, quia obligatio audiendi sacram ligat eum, qui ad diei initium peruenit, ubi illa præcipitur, neque necessitas est quæ illam omittere cogat. Obligatio autem seruandi festum obligat eos, qui reperiuntur ubi obseruatur. Ita Nau. cap. 13. num. 15. Rod. verb. festum num. 1.

## CAPVT VIII.

Honora patrem tuum, & matrem tuam. § I.

- 1 Qui intelligantur per patrem, & matrem.
- 2 Quæ tenentur filij exhibere parentibus.
- 3 Quando tenetur filius ostendere amorem.
- 4 An patri, filiove teneatur filius succurrere.
- 5 Quando tenetur filius parentibus obedire.
- 6 Quando peccat filius in non reuerendis parentibus.
- 7 Quæ tenentur patres exhibere filijs.
- 8 Quam reuerentiam tenetur vxor exhibere marito.
- 9 Quam reuerentiam tenetur maritus exhibere vxori.

1 QVÆSTIO *Qui intelliguntur per patrem, & matrē?*  
 RESP. Præcipue intelliguntur parentes secundum carnem. Deinde superiores in rebus spiritualibus, vt Episcopi, Parochi, &c. Tertio, superiores in rebus corporalibus, vt Reges, & gubernatores Reipub. Quarto denique omnes ij, qui super nos aliquam habent potestatem; vt magistri, tutores, curatores, &c.

2 QVÆST. *Quæ tenentur filij exhibere parentibus?* RESP. Tria. Amorem, obedientiam, & Reuerentiam.

3 QVÆST. *Quando tenetur filius parentibus exhibere amorem?* RESP. Quando ij sunt in extrema, vel graui necessitate vitæ, vel alimentorum: adeo vt peccet mortaliter ingrediendo religionem, ijs in ea necessitate relictis. Ita docet communis doctrina cum D. Thom. 2. 2. qu. 101. art. 4. ad 4. Si vero iam sit professus, & necessitas sit extrema,